

acht, maar niet Lees
icht dat mij
blij voor-
teente zingt
en begripen
gewend, zich.
iging nooit
; maar dit
en regel zal
ter bij het
den nu be-
tot twee-

p ruste ge-
te vreezen
fs van zulk
ster maken
kerk op te

dat er om-
meer dich-
rijkelijk mees-
zitten, om
en, dat heel
op zegge-
waren we

atuur-

k dit jaar
erd Gym-
rijkt met
de goede
happen op

pleet, dan
de geleerde
undel ver-
engen. Ze
Gymnasia,
Universitair

et breede
eep doen,
toch ook
et onthou-

in het ge-

ven zeiden,
Maar zij
n rang dan
ing en wille-
olg van de
aan eene
de planten,
keurige be-
zou willen
men gaan
de mensch
ij zich niet
min als een
weging wil
an gewaar-
nere of
verhonden
plaats, waar
de nauw-
j door de
orten, maar
Natuurlijk
organismen
me bewe-
wij Engel-
eelingen in
t als wille-
enen ande-
n, niet psy-
ngen hangt
aar toege-
asma en de
lijk onder-
ngenomen,
e beweging
aat tot den
ente orga-
is van jaar
of dieren-
ndifferente

orten van
van groot
soorten in
ch bestaat
ij bestaet
en de oeken,
die vindt men
eld zullen
ken. Laat
In het
f. Ritzema
k (pag. 1);
komen aan
oo weinig
te onwille-
ldt. Der-
n dezelfde
en hunne
n van lie-
gt dus tot
e van een
ke zoveel
e, wanneer
Zoo heeft
op hij de
schillen te
ngen van
den des te
zitten heeft

iet. Het
lijke ver-
en indivi-
schillende
den. Dit
k. Voorts
ijn macht
e ver-
s telkens
iet bijge-
zelf hunne
wanneer
men, dat
de andere
ale valsch
en zonder
n, zonder
niet vari-
et wezen
de leer-

lingen gemakkelijk inbrengen. Eindelijk is deze methode veel gevarieerder dan wanneer men ronduit met zijn meening voor den dag komt. Argeloos nemen nu de leerlingen aan wat als waarheid op zuivere waarneming berustende wordt voorgesteld, waar dus geen gevaar achter schuilt kan en worden daardoor des te eerder op een dwaalweg gebracht. Wat voorts van den naam gezegd wordt dien men onwillekeurig aan dieren, die weinig van elkander verschillen, geeft, ook dat komt mij voor niet juist te zijn. De verschillen, die een leerling ziet, tusschen een Newfoundland en een haenwindhondje zijn grooter en talrijker dan tusschen de kat en een gewonen hond. Bovendien krijgt de leerling den indruk alsof het soortverschil meer ligt in den naam dan in het wezen.

Wat eindelijk gezegd wordt over de afstamming met betrekking tot de soort maakt den indruk alsof de grond voor de overeenkomst tusschen dieren van dezelfde soort gelegen is in de afstamming en niet in het vaststaande type van de soort.

Wij gelooven dat al deze verschillende beschouwingen eene dieper gaande oorzaak hebben. De waarneming wordt schier uitsluitend van hare stoffelijke zijde erkend; wat de geest doet en moet doen om het objectieve beeld te verzuimen wordt niet in rekening gebracht of als iets subjectiefs beschouwd, dat men het liefst zou willen elimineren. Op dat standpunt worden begrippen als *voorsak, kracht, werking, wort, zaden* en dergelijke, waarbij men zich geene bepaalde gewaarwording voor den geest roepen, geene scherp begrensde voorstelling maken kan, als bloote klanken beschouwd, die men wel voor het gemak soms gebruikt, maar die eigenlijk slechts verwarring aanbrengen en op een dwaalpoor leiden, zoodat men tracht er zich van te onthouden. Er zijn er ook thans, ge- leerden die ronduit verklaren, dat begrippen en aforismi soortbegrippen niets dan *woorden* zijn.

Twee wijzegeerte vraagstukken zijn het, die ook hier weer den achtergrond der verschillende opvattingen uitmaken. In het geval, dat wij thans bespreken, komen deze vragen hierop neer: „Hoe komen wij tot het begrip van soort?” en „Bestaan de soorten objectief, buiten ons kennen, als realiteiten?” Zij die gelooven dat God alle dingen geschapen heeft met een bepaalden aard en gewild dat zij naar dezen aard zich zullen vormen en voortplanten, verklaren daarmede dat die *aard* d. i. de *soort* constant is, onder alle afwisseling, opkomen en ondergaan der individuen *blijft*, dat de materie waaruit de dingen bestaan naar het plan van dien *aard* wordt samengevoegd en daardoor beheerscht, dat dus dat plan, die aard, dat type op de eene of andere wijze reed bestaat. Zij die dat niet gelooven, moeten aannemen dat de dingen geen vasten, bepaalden aard hebben, dat zij, al is het ook nog zoo langzaam, van den eenen vorm en toestand, om nu het woord *soort* niet te gebruiken, in den anderen kunnen overgaan wat niet alleen tegen de ervaring strijdt, die ons leert dat er vaste grenzen voor de verandering zijn, maar ten slotte alle denken en alle zijn in een ewigen stroom doet te gronde gaan.

Nu kan het toch waarlijk niet twijfelachtig zijn op welk standpunt ons Gereformeerd gymnasium staat bij het onderwijs in de natuurwetenschappen. Maar tevens blijkt het hoe voorzichtig men moet zijn bij dat onderwijs om niet onwillekeurig geheel verkeerde begrippen van de verstrekende gevolgen den leerlingen in te prenten. De leeraar kan en mag niet hem niet gaan filosofieeren, maar moet bedenken waartoe minder juiste uitdrukkingen kunnen leiden en daarom, zeer veel verder ziende dan zij, nauwkeuring de juistheid der uitdrukkingen op zich zelf, maar vooral met het oog op de opvatting der leerlingen onderzoeken.

Een wat lang citaat, en dat toch evenmin voor afbreking vatbaar was, als dit andere over de *Plantkunde*: Na het wezen en het organisme geteekend te hebben, gaat Dr. Woltjer hierbij aldus voort:

Ofschoon het slechts eene vergelijking is en hier vooral het verschil tusschen de twee vergeleken zaken niet mag worden voorbijgezien, is het om, voor zoover dat mogelijk is, eene heldere voorstelling te verkrijgen, niet ongepast, de werking van dit principe, dit „organiseerend talent” hetwelk de plant doet voortkomen, te vergelijken met den bouwmeester van een huis. Hij heeft zijn plan gereed. Nu laat hij kalk, steenen, hout, ijzer enz. komen; hij laat deze bouwstoffen door de oppervliden aanbrengen, door metselaar, timmerman, smid enz. invoegen op de plaats die hij bepaald heeft, maar zelf behoeft hij geen hand uit te steken; zijn wil beheerscht de krachten van de werkloden en maakt dat door hen die stoffen gebruikt worden, die hij noodig acht, en daar, waar zij naar zijn plan moeten wezen; zijn wil geeft de leiding en maakt dat het geheel tot stand komt overeenkomstig het te voren vaststaande plan. Ik geloof dat de leerlingen in de hogere klassen dit beeld zullen verstaan; het ligt trouwens voor de hand, waar men gewoon is te spreken van den *bouw* eener plant.

Zoo zullen zij zich, al is het ook slechts vergelijkend, eene voorstelling kunnen maken van hetgeen men verstaat onder het *levensprincipe* in een organisme. Men kan daarna nog eens met nadruk wijzen op het verschil dat er bestaat tusschen het werkende organische principe en den bouwmeester, maar men late vooral duidelijk uitkomen hoe veel hooger en samengestelder het werk is dat dit principe tot stand brengt, dan het schitterendste werk van den geniaalsten bouwmeester; de leeraar moet in 't licht stellen hoe ditzelfde beeld voor ieder onderdeel van de plant, voor wortel, blad en bloem als geheel beschouwd nog weer kan worden uitgewerkt, hoe zelfs bij de ontkieming alleen reeds de uitwerking van een machtig bouwplan gezien wordt. Voor zooverre het mogelijk is, zorge de leeraar vooral daarvoor dat de leerling *zie* en *aanschouwe* hoe een plant ontkiemt, groeit en zich ontwikkelt; het zal hem voor alle studie later van grooten dienst zijn, zoo hij helder heeft ingezien wat een organisme is. Daartoe is het echter ook noodig dat hij lette op hetgeen hij *niet* ziet, maar wat zijn verstand hem zegt, dat er toch moet zijn. Men kan de geheele ontwikkeling van een plant van flag tot dag met de grootste nauwkeurigheid hebben gadeslagen, zonder zich zelfs nog behoorlijk rekenschap te geven van wat men ziet. Maar natuurlijk is dat niet; integendeel, vooral de jeugd heeft de vraag op de lippen: hoe komt dat? Ons redelijk verstand vraagt naar oorzaken. Het is de taak van den opvoeder dat vragen eerder aan te moedigen dan tegen te gaan. Natuurlijk kan op die vragen niet altijd een antwoord worden gegeven. Maar laat de leerling het dan ook hooren van zijn leeraar; wij zien het, maar doorgronden het niet, en niet alleen wij niet;

er zijn dingen, die een ieder kan zien en die niemand doorgrondt. Het kan dan niet moeilijk zijn het jeugdig gemoed met eerbied te vervullen voor de overal tegenwoordige kracht en wijsheid Gods, die wij niet zien en toch zien; „als ziende den Onzienlijke”.

Wanneer daarheen onze jongens geleid mogen worden, dat zij bij het aanschouwen van Gods werk, niet slecht als iets dat (met de Schepping) afgedaan is maar ook als een werk dat nog steeds voortgaat („Mijn Vader werkt tot nu toe”), dat zij, zeg ik, bij het zien en aanschouwen van wat God doet, zich in zijne heilige tegenwoordigheid gevoelen, dan zal die indruk naverken hun geheele leven lang. Daartoe zijn lange redeneeringen niet noodig; een kort woord, wel doordacht, uit het hart gevloed en op zijn tijd gesproken, kan veel doen. Ofschoon ik ook zelf in deze stof niet te lang van woord mag zijn, wil ik toch, om misverstand te voorkomen, wat ik daar zeide even toelichten. „Een kort woord, wel doordacht”: ik bedoel daarmede dat dit kort woord van den leeraar niet de uiting van eene oogenblikkelijke opwekking van het gevoel moet zijn, maar dat hij in zijn eigen gedachten de verhouding van God den Heere tot zijne schepping, het wezen Gods, voor zoover dat kenbaar is, en de natuur van het schepsel, wel moet hebben overwogen; dat hij zich rekenschap moet hebben gegeven van het feit dat God eenmaal deze plantenwereld, naar haren aard iedere plant, heeft voortgebracht, dat krachtens deze scheppingsordinantie iedere plant haar eigen zaaï voortbrengt en uit dat zaaï de plant groeit, terwijl van den anderen kant, ook nu nog, in dit zijn en leven der plant Gods eeuwige kracht werkzaam en zichtbaar is. Wij hebben ons zoowel voor een pantheistische als voor eene mechanische verklaring te wachten.

„Uit het hart gevloed” zeide ik verder; dat is natuurlijk niet in tegenspraak met het voorgaande. Wat wel doordacht, geestelijk eigendom is geworden, dringt door tot in het diepste van ons geestelijk wezen, het hart, en vloeit van daar uit naar buiten; een woord uit deze diepte opgeweld wordt gesproken niet alleen met den mond, maar met de oogen, het gelaat, ja geheel onze persoon en draagt daardoor een kenmerk, dat niet misleidt en vindt eenen weg, waar een ander woord niet licht doordringt. „Op zijn tijd gesproken” dat wil zeggen, wanneer de leerlingen van stap tot stap zijn voortgegaan, alle vormen en werkingen in hun werkelijk verband hebben nagespeurd en nu, het geheel overziende, als het ware gedrongen worden tot de vraag: van waar dat wonderbare Gods des levens, dat het organisme beheerscht? Wanneer die verwondering en bewondering zijn opgewekt, dan is de tijd gekomen om het woord te spreken, dat ik bedoelde.

Meer mogen we niet citeeren. Maar reeds uit het aangehaalde blijkt dan toch zonnklaar, hoe geheel ten onrechte men vaak beweerd heeft, dat het verschil van beginsel wel bij de Theologie, en misschien ook ten deele bij de Rechten, maar niet bij de overige wetenschappen zijn eischen stelde.

Zeker, tellen, wegen, meten gaat buiten het beginsel van geloof en ongelooft om, maar het is niets dan dwaling te wänen, dat hierin eenige wetenschap, welke dan ook, opgaat.

Tellen, wegen, meten geeft slechts de onbereide stof. Met die stof moet door den man van wetenschap gearbeid worden. En deze zijn arbeid, komt bij elke wetenschap in rechtstreeksche aanraking met den mensch, met den oorsprong der dingen, met het voortbestaan der dingen, en met het doel waarheen alles zich beweegt, en deswege met Hem, uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn.

En dit algemeene denkbeeld practisch toe te passen en voelbaar te maken bij elke afzonderlijke wetenschap, is de hoogste verdienste van deze meesterlijke opstellen, waarop Prof. Woltjer zijn Gymnasium heeft vergast.

Voor Kootwijk's Scholen.

Ingekomien voor Kootwijk bij Dr. HOUTZAGERS: Door den heer C. J. Leyh te Leiden, van J. M. / 5.

Uit de Pers.

In de *Kerk. Cour.* komt een brief voor van een oud-lid van het Indisch Kerkbestuur over het debat in zake de Indische kerken.

Het is te opmerkelijk om het niet over te nemen.

Zie het hier:

„Bij de Begrotingsdiscussie in de Tweede Kamer zijn door Dr. A. Kuyper klachten aangeheven over gemis van godsdienstvrijheid voor de Protestanten in *Indië*, die niet willen behooren tot de daar bestaande Protestantische Kerk. De Regering, zegt hij, maakt uit, dat ieder, die op Indischen bodem doopt of lidmaatschap in een ipso behoort tot dat Protestantische Kerkgenootschap. Men onderwerpt alle Protestanten aan deze „dwang bepaling”. Gereformeerden, Lutherischen, Doopgezinden kunnen geen eigen kerkeraad noch eigen sacramentsbediening krijgen, omdat zij zich niet als een eigen Protestantische gemeente kunnen constitueren of men valt onder het *éne* Kerkbestuur, waaronder alle protestanten ressorteeren; zij kunnen zelf niet correspondeeren met de Regering dan door intermediair van dat Bestuur. Ja, de Regering noemt een Gereformeerde of Lutherische een „sectaris”. Een en ander wordt toegelicht met aanhalingen uit de *Versameling der Verordeningen van de Protestantische Kerken in Ned. Indië*.

Wat hiervan aan is, blijkt uit het volgende. In *Indië* bemoeien de Regering en hare ambtenaren zich in 't geheel niet met de godsdienstbelijdenis der Europeanen. Zelfs wordt op geen enkel Bestuursbureau gevraagd noch aangegevend, tot welk kerkgenootschap men behoort. In de officiële statistiek van den Regeeringsalmanak vindt men dan ook wel vermeld, hoeveel Europeanen in *Indië* wonen, geboren en overleden zijn enz. maar niet, hoeveel Protestanten en Roomschen onder hen zijn. Wat hiervan voorkomt in het Koloniaal Verslag is geheel ontleend aan opgeven van kerkelijke autoriteiten; want deze vragen natuurlijk wel hiernaar. Komt dan misschien van kerkelijke zijde bedoelde dwang? Doch al zou eenig kerkelijk bestuur iemand tegen zijn zin bij het Protestantische Kerkgenootschap willen inlijven, hoe zou men het kunnen? Het wordt echter ook zelfs geen poging daartoe gedaan. Of men zich bij een kerk aansluit, en bij welke, is in *Indië*, evenals in *Nederland*, vrije keuze. Ten bewijze strekke o.a. het bestaan van Gereformeerde gemeenten in *Indië*. Zendingen van

de Christelijk Gereformeerde kerk vestigden zich in 1874 te *Batavia* en in 1881 te *Sourabaya*. Daar vermelden zij kleine gemeenten niet alleen van Indische Christenen maar ook van Europeanen, meerendeels in *Indië* geboren, en aangenomen of gedoopt bij de Indische Protestantische kerk. Uit het door Dr. Kuyper gesproken vernam ik, dat de Gereformeerde weigeren hun vroegere deelgenootschap aan de Indische Protestantische kerk te erkennen; maar een feit is het toch dat velen, zoo niet de meesten hunner, er oorspronkelijk toe behoorden.

Welnu, deze zendingen hebben zich niet aangesloten bij de Indische Protestantische kerk, willen met haar en haar Bestuur niets te maken hebben, zoo min voor zich zelf als voor hunne gemeenten. En ziet, zij kregen van de Regering toelating als zendingen, staan met name vermeld in den Regeeringsalmanak, niet als deel der Protestantische kerk, maar als zendingen der Gereformeerde kerk in *Nederland*. Zij bouwen kerken, stichten gemeenten, meer uit Europeanen dan uit Indische Christenen bestaande; houden met die gemeenten godsdiensttoefening; bedienen Doop en Avondmaal, hebben kerkelijke zondagscholen, bewaarscholen, catechisaties, zoo veel zij maar willen. Geen sterveling, die hen daarin bemerkt.

Maar de aangehaalde Reglementen artikelen dan? Wij zullen zien. Vooraf de opmerking dat men het woord Protestantisch, als officiële titel van de in *Indië* bestaande kerk en hare gemeenten, wel onderscheiden moet van het in het dagelijks leven gebruikelijke „Protestantisch”, als algemeene benaming van Hervormde, Lutherische en andere niet-Roomsche kerkgenootschappen; evenals b. v. in *Nederland* Gereformeerde de officiële titel is van een speciaal zoo zich noemende kerk, terwijl in het dagelijks leven het woord „gereformeerden” in veel ruimeren zin wordt gebezigd, ook van leden der Ned. Hervormde kerk. Dit om begripsverwarring te voorkomen, daar men in *Nederland* geen speciaal zoo zich noemende Protestantische kerk heeft en dus aan dat woord als titel niet gewoon is.

Art. 1 van het Koninkl. Besluit van 11 Dec. 1835 n. 88. (Verzameling bl. 1 en 2) luidt: „De Protestanten in *Ned. Indië* zullen voortaan maar één kerkgenootschap vormen”.

Zullende diensvolgens de Hervormde en Lutherische gemeente te *Batavia* worden vereenigd, ten ware tegen dezen maatregel, het bij Indisch bestuur, door de betrokken kerkgenootschappen of door een dergeliken, zoodanige bezwaren mogten worden ingebracht, als dit bestuur raadaam zoude oordeelen aan Ons te onderwerpen, vóór en aler tot de bedoelde vereeniging mogt worden overgegaan.”

Wat is in dit art. vastgesteld? Dat er in *Indië* slechts één Protestantisch Kerkgenootschap zou zijn, en dat de beide genoemde gemeenten zouden vereenigd worden, indien zij geen overwegende bezwaren daartegen inbrachten. Dat de Koning zoo bij bepaalde, was bij de destijds bestaande verhouding tusschen Koning en Kerk, vooral in *Indië*, volstrekt niet vreemd. Het geschiedt bovendien niet dan op voorwaarde, dat de betrokken kerkgenootschappen het er mede eens waren. Geen dwang dus. Kan er dan, ooit mede bedoeld zijn om iemand, die zich bij de Kerk niet wil aansluiten, daartoe te dwingen? Onmogelijk. Wie al of niet tot dat Kerkgenootschap behoort, wordt niet in dit Kon. Besluit bepaald, maar in art. 1 van het Reglement op het Bestuur der Prot. Kerk in *N.-I.* luidende aldus:

„Tot het Protestantische Kerkgenootschap in *Ned. Indië* behooren allen, die aldaar op belijdenis des geloofs tot ledematen zijn aangenomen, zij die in de Protestantische Kerken gedoopt zijn, en diegenen welke in andere landen als tot de Protestantische Kerkgenootschappen behoorende erkend, zich hier nederzetten, mits door behoorlijke bewijzen of attestaten van hunnen doop of lidmaatschap buiten 's lands hebbende doen blijken.”

De reactie kon beter zijn, maar de bedoeling is duidelijk genoeg. Tot de Ind. Protestantische Kerk behooren:

1. die aldaar d. i. bij het Protestantische Kerkgenootschap in *N.-I.* tot lidmaat zijn aangenomen; 2. die gedoopt zijn in de Protestantische Kerken, n. l. de Indische — over die van elders wordt later gesproken — en dat zijn: de vroegere Hervormde en Lutherische in *Indië* en het toen vereenigde Indische Protestantische Kerkgenootschap. Het is dus niet: ieder die op Indische bodem gedoopt of aangenomen is, want dan moesten de Roomschen er ook in begrepen zijn, wat ongerijmd ware; 3. behooren er toe de van elders gekomen Protestanten (en van diverse andere Protestantische kerkgenootschappen), doch op voorwaarde, dat zij hunne doop- of lidmaatschap bewijzen indienen.

Ergo: Gereformeerden, Britisch-Protestanten te *Batavia*, en allen, die bij de Indische Protestantische Kerk zich niet willen aansluiten, noch bij die Kerk zijn gedoopt of aangenomen, behooren niet tot die Kerk.

En wie er toe behooren, kunnen desverkiezende er zich afscheiden, volgens art. 2: „Deze allen blijven tot het Protestantische kerkgenootschap behooren, zolang zij niet vrijwillig en duidelijk verklaard hebben, zich daarvan af te scheiden of om welke redenen daarvan afgescheiden zijn.”

Volkomen vrijheid dus om er al of niet toe te behooren.

Wanneer nu verder is gewezen op art. 5, 9, 11, 13 en op *Versam.* bl. 34, 137, 138, ten bewijze dat onder *éne* Protestantisch Kerkbestuur alle Protestantische of Evangelische gemeenten in *Indië* ressorteeren, dat alle Kerkeraden door intermediair van dat Bestuur correspondeeren met de Regering, en dat alle speciale belijdenissen door de Regering als *secten* worden beschouwd — dan zij vooreerst opgemerkt, dat dit woord *secten* niet door de Regering is gebezigd, maar door de Kerkeraden der Protestantische en der Evangelische gemeenten te *Batavia*, in de acte van vereeniging hunner gemeenten, art. 1: Benaming en godsdienstleer der vereenigde gemeente.”

„De godsdienstleer der tot EENE Evangelische of Protestantische kerk vereenigde gemeente is die van het Evangelie, overeenkomstig met het grondbeginsel van het Protestantismus.”

„Zullende mitsdien daarbij in acht genomen worden:”

1. „Dat de leden der respectieve gemeenten bij deze vereeniging hunne geloofsbelijdenis niet behooven op te geven of te verlaten, maar aan deze getrouw kunnen blijven.”

2. „Dat door genoemde vereeniging de leden der verschillende genootschappen, hunnen sectenaam afleggende, zich vereenigen tot eene Evangelische gemeente.”

Met sectenaam werden dus eenvoudig de vroegere benamingen der toen vereenigde gemeenten aangeduid. Tevens blijkt, dat men strikte eerbiediging van ieders geloofsverzuiging wenschte. En wat die andere artikelen betreft, spreekt het toch van zelf, dat in deze, evenals in alle mogelijke kerkelijke reglementen, gesproken wordt over de Kerkeraden en genenten van dat kerkgenootschap, waarvoor deze reglementen bestemd zijn, en niet over andere daarbuiten. Evangelische gemeenten is dan ook de officiële naam der vereenigde gemeente te *Batavia*, Protestantische de officiële naam van alle overige gemeenten derzelfde Indische Protestantische Kerk. Deze en geene andere ressorteeren onder het Bestuur der kerk. Deze en geene andere Kerkeraden correspondeeren door dat Bestuur met de Regering. Ten bewijze strekke, dat bedoeld Bestuur nooit getracht heeft de Gereformeerde gemeenten te *Batavia* en *Sourabaya* als onder zijn ressort behoorend aan zich te verbinden, en dat de Kerkeraad der Gereformeerde gemeente met het Indische Gouvernement correspondeerd heeft, b. v. over hare erkenning, buiten dat Kerkbestuur om.

Zeer terecht heeft derhalve Dr. Roessingh in de Tweede Kamer bevestigd, dat de beweerde zending der godsdienstvrijheid geen werkelijke, doch slechts rene denkbeeldige kan zijn.

Godsdienstvrijheid hebben de Gereformeerden in *Indië* dus. Doch wat daarover in het midden werd gebracht diende ook slechts om meer

delet te geven, meer indruk te maken voor wat eigenlijk de grief is, dat namelijk de Gereformeerde gemeenten in *Indië* bij de tegenwoordige wetsbepalingen, vooral wegens het vernielde Koninklijk Besluit, geene erkenning kunnen krijgen als Kerk. Eene van haar — voor de andere schijnt het niet gevraagd — is in 1892 als rechtspersoon erkend bij wijze van vereeniging, genaamd: *Christelijk Gereformeerde Kerk te Batavia*. Op dezelfde wijze waren vroeger reeds de *Armenische* en de *Britisch Protestantische* gemeente te *Batavia* door de Regering erkend; en deze zijn hiernede tevrede. Maar de Gereformeerden zijn niet tevrede: zij verlangen erkend te worden als kerk naast de Protestantische en Roomsche kerken. Zij eischen dat als recht, en heel spoedig ook: want hunne Synode heeft bepaald, dat hunne gemeenten in *Indië* anders geen nieuwe leemten kunnen betoopen in plaats van de thans repatrieerende. En thieraan is niets te veranderen. Als de zaak niet gauw in orde komt, dan, zoo werd hun uit *Indië* bericht, zouden die gemeenten „moeten uitspatten”.

Zitten zij dan zoo los in elkaar? zou men kunnen vragen. En waarom toch neemt die Synode besluiten, die niet passen bij de toestanden in *Indië*? Of moeten voor die Synode de Regering, het Koninklijk Besluit, art. 122 van het Regeeringsreglement, de belangen der Indische Protestantische kerk, met één woord alles maar zwichten?

De Gereformeerde gemeenten telden, volgens opgave van 1895, te *Batavia* 244 Europeanen, 57 Indische, te *Sourabaya* 39 Europeanen, 15 Indische. Moet de Regering niet vragen: komt hun eisch wel overeen met de rechten en wenschen der Protestantische kerk en hare 30 duizend Europeanen en 230 duizend Indische Christenen?

De Regering en de Indische Protestantische kerk zijn het indertijd eens geworden in de vaststelling van het groote beginsel: geene scheuring meer, maar éénheid onder de Protestanten in *Indië*. Het is al erg genoeg, dat tegenover die groote wereld van Mohammedanen en Heidenen in *Indië* wij, Christenen, verdeeld staan in Roomschen en Protestanten, wat op zendingsterrein nu en dan verwarring sticht. Moeten ook nog de Protestanten op nieuw van een gespleten? Moet, volgens Guttial's woord de zonde van het Westen weder overgebracht naar het Oosten? Dat verhoede God! De eenheid der Protestantische kerk, een streven naar volbrenging van den Heilands woord: „Een is uw Meester, zij zijn allen broeders.” Dat beginsel te handhaven is haar eer, haar plicht, haar wettig verkregen recht.

Volkomen vrijheid zij gelaten aan ieder, om naar zijne overtuiging zijn godsdienst te belijden, ook zonder aansluiting aan deze kerk. Maar eene tweedede Protestantische kerk in *Indië* naast de bestaande te erkennen, dat zou wezen het Trojaansche paard der verdeeldheid weder binnen te halen, de scheuring onder de Protestanten te sanctioneerden en aan te moedigen, en het beginsel der éénheid, door de Indische Protestantische kerk verteenwoordigd, in het aangezicht te slaan. Bovendien kan eene tweede Protestantische kerk onder de Europeanen in *Indië* zich niet uitspreiden dan ten koste der thans bestaande kerk, en zoo opheffing van art. 122 van het Regeeringsreglement als dwangmaatregel tegenover het kerkbestuur gevolgen hebben, die tot verwarring en schade strekken voor de Protestantische kerk in *Indië*.

Zal daartoe de Regering medewerken? Een oud lid van het Indisch Kerkbestuur.”

Dit stukje oud-kerkelijk conservatisme, is metterdaad merkwaardig.

Ge kunt op Java optreden, zooda ge wilt, alleen niet als kerk.

Dat mag wel Rome, maar mogen de Calvinisten niet.

Officiële Berichten.

(Met verhoging uit het Kerkblad van 7 Jan. 1898.)

Classis Klundert.

De e. k. Classis zal D. V. gehouden worden op Dinsdag 1 Februari 1898 te Klundert. Punten voor het Agendum gelieve men vóór 20 Januari a. s. in te zenden bij een der ondergeteekenden.

Namen de roepende kerk van Moordijk, A. P. ARDUS, Praesid., W. SCHRIEK, Scriba.

Classis Zwolle.

De kerkenraad der Geref. kerk te Kampen brengt ter kennis van de kerken in de Classis Zwolle, dat de eerstkomende vergadering D. V. zal gehouden worden te Zwolle, op Donderdag 3 Febr. 1898.

Punten voor het Agendum worden ingewacht bij den eerstondergeteekende vóór 13 Januari. De Kerkenraad voornood, G. ELZENGA, Praesid., J. H. BOS, Scriba.

Classis Meppel.

De e. k. vergadering der Classis Meppel zal gehouden worden D. V. op Dinsdag 8 Februari a. s., 's morgens 9 uur.

Punten voor 't Agendum gelieve men vóór 22 Januari e. k. te zenden aan 'tadres van den eerstondergeteekende.

Namen de roepende kerk van Meppel, T. NOORDWIER, Praesid., J. J. BOERSMA, Scriba.

Classis Gouda.

Vergadering der Classe Gouda, op Dinsdag 8 Februari 1898, des voormiddags 9 1/2 uur, in de Noordkerk te Gouda.

Stukken voor deze vergadering te zenden aan Da. Kropveld te Waddingsveen, uiterlijk tot 17 Januari e. k.

Namen de roepende kerk, Dr. E. KROPVELD, Consul., A. HEIJ GAS, Scriba.

Classis Kollum.

Vergadering van de Classis Kollum zal D. V. gehouden worden op Donderdag 10 Febr., voorm. half tien, op de gewone plaats.

Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór 15 Jan. bij den eerstondergeteekende.

Namen den kerkenraad der roepende kerk van Burum, B. ROORDA, Praesid., K. RADEMA, Scriba.

KAS EM. PRED. W. & W.

Deputaten der Generale Kas voor Em. Pred. komen tot de kerken, die van 1 Jan. 1898 af een Em. Pred. of Pred. weduwe te verzoegen hebben, met het vriendelijk verzoek er op te willen letten, dat aan allen, die vóór April 1894 eene bijdrage uit de Algemene Kas ontvingen, het toegezende niet bij het einde, maar bij het begin van ieder kwartaal werd uitbetaald.

Opdat de betrokken personen niet in ongelegenheid komen, diene men hiernede te rekenen.

Namen Deputaten, J. A. GORDELOED.

Buitenland.

Engeland. De strijd van Episcopalen en Nonconformisten over de school.

De Congregationalisten zijn meer dan eens door de Episcopalen beschuldigd, dat zij meer en meer naderen tot de Unitariërs dat is tot denulken die de leer van de Drieëenheid loochenen. Deze werpen de gedachte, dat zij zouden neigen tot hen die de hoofdwaarheid van de Christelijke kerk verwerpen, verre van zich, doch wanneer men weet hoe de *down-grade movement*, gelijk de begaafde Spurgeon het toenemend ongelooft in de Baptistische en de Congregationalistische kerken genoemd heeft, velen heeft medegesleept, zal men er zich niet over verwonderen, dat men de opmerking maakt dat weldra de geleiden der Unitariërs zullen versterkt worden door de velen die *modern Thought* volgen.

Dat het dien weg opgaat, blijkt uit den schoolstrijd die in deze dagen in Engeland gevoerd wordt.

In de Engelse openbare scholen wordt de Bijbel gelezen en uitgelegd. De Episcopalen verlangen dat daarbij zal worden gevoegd het onderwijs in de Apostolische geloofsbelijdenis, of wanneer dit niet gegeven wordt dat dan den bedienaren van den Godsdienst gelegenheid gegeven worde de kinderen die tot zijn gemeente behooren te onderwijzen in de leer hunner kerk.

Al de niet-Episcopalen of Nonconformisten weestaan dit streven der Episcopalen met hand en tand en drijven allen op de spits om gedaan te krijgen, dat de schoolbesturen niet in de handen der Episcopalen komen. In Birmingham is eene circulaire verzonden — ondertekend door 17 Congregationalisten, 16 Baptistische, 13 Wesleyaansche, 14 Methodistische, 3 Presbyteriaansche, 3 Unitariërs en 3 andere predikers, waaronder de Joodsche Rabbijn, — waarin de kiezers van het schoolbestuur bezwoeren worden om toch de Episcopalen te weerstaan. Het heet in dit stuk dat in een stad, die beroemd is geworden door hare groote Nonconformistie daaraan arbeiden, het niet aangaat, dat men wederkeert tot een middeleeuwscheheid, hetwelk eene belediging is voor de beste tradities van haar openbaar leven.

Men bemerkt het dat het aan groote woorden niet ontbreekt. In den naam der Protestantische vrijheid, die gebouwd werd op de getrouwheid en het lange lijden der vaderen, worden de kiezers gesommeerd om eene partij te weerstaan, die geen eerbied heeft voor de Engelse historie en voor de eerste beginselen van het geloof der Nonconformisten. Eigenaardig is het dat een stuk waarin zulke nadrukkingen voorkomen, mede geteekend werd door drie Unitariërs predikanten en . . . door den joodschen Rabbijn Gesa wonder dat de Congregationalisten verdracht worden van Unitariërs neigingen. Hoe weinig sympathie we ook voor de Engelse Episcopalen gevoelen van wege hun drijven in de Roomsche richting, toch zouden we, in Engeland wonende, in deze aan hunne zijde staan. Het Bijbelsch onderwijs kan toch niet zonder enige uitlegging gegeven worden, en dat men daarom scholen verlangt, waarop Bijbelsch onderwijs gegeven wordt in den geest van de belijdenis der kerk waartoe de ouders behooren, kunnen wij niet euvel duiden.

Dat mag wel Rome, maar mogen de Calvinisten niet.

Wel verwondert het ons dat noch door Episcopalen noch door Nonconformisten het denkbeeld van de *vrije school* gekoesterd wordt. De gedachte dat de staat alleen scholen heeft te stichten waar de ouders in greke bleven, schijnt in Engeland geen voorstanders te hebben.

Wij zijn er echter van overtuigd dat vele Engelse Nonconformisten daarom zoo lang zijn voor een schaduw van leestelling onderwijs in de school en omdat zij eigenlijk neutrale of godsdienstloze scholen verlangen en omdat zij de hoofdwaarheden van het Christendom zoozeer afweken, dat zij bevreemd geworden zijn voor de invloeden der hoogkerkelijken, die ijveren voor een Bijbelsch onderwijs dat de belijdenis hunner kerk ten grondslag heeft.

Frankrijk. Beweging van Roomsche priesters, die hun kerk hebben verlaten.

Reeds bestaat er sedert eenige jaren in Frankrijk eene vereeniging tot ondersteuning van Roomsche priesters, die hun ambt wenschen neer te leggen, omdat zij zich niet meer in de Roomsche kerk thuis gevoelen. Deze vereeniging wordt ook in Nederland door ethischen en modernen gesteund